

φάγος ἕνεκα τῆς λιτῆς διαίτης του καὶ τῶν ὀλίγων απαιτήσεών του, δὲν ἄγεται ὑπὸ κτηνωδῶν ὀρέξεων, δὲν ἐπιβουλεύεται τὴν ιδιοκτησίαν ἢ τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου. Ὀλίγα ὥραι ἐργασίας ἀσφαλίζουν αὐτῷ τὰ ὕλικά τῆς ὑπάρξεώς του μέσα, τὰς δὲ ἄλλας ὥρας δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ καλλιεργῶν τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν του μελετῶν τὴν φύσιν θαυμάζων τὸ ὥραϊον. Εἶνε ὕλικῶς ἀνεξάρτητος καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ υποβιβάζεται πρὸ τοῦ χρήματος.

Εἴπομεν ἀνωτέρω ὅτι ὁ ἄνθρωπος καταφεύγει εἰς τὴν κρεωφαγίαν χωρὶς νὰ ὠθητῇ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Ἄν τὸ κρέας ἦτο ἀπαραίτητον πρὸς τροφήν αὐτοῦ, ἂν ἦτο ἀδύνατον νὰ ζήσῃ ἄνευ αὐτοῦ, ἴσως αἱ ιδεαὶ τῶν φυτοφάγων ἦσαν ἀνόητοι, ἴσως εἶχε δίκαιον νὰ τρώγῃ κρέας κατὰ τὸν νόμον τοῦ ὑπὲρ ὑπάρξεως ἁγῶνος. Ἀλλὰ τὸ κρέας εἶνε ὅχι μόνον περιττὸν, ἀλλὰ καὶ βλαβερὸν. Κατὰ τὰς χημικὰς πάντων τῶν φυτῶν καὶ καρπῶν ἀναλύσεις, ταῦτα περιέχουσιν ὅλας τὰς θρεπτικὰς ὕλας, λιπαράς, λευκοματωδεις, αμυλώδεις, ἀνόργανα ἅλατα. Ὁ ὀργανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, (ὁδόντες, πεπτικός σωλήν) δὲν προσμοιάζει οὔτε πρὸς τὸν τῶν σαρκοφάγων, οὔτε πρὸς τὸν τῶν ποσφάγων. Εἶνε ἀνέλογος πρὸς τὸν τῶν πιθήκων, οἵτινες εἶνε ζῶα κατ' ἐξοχὴν κερποφάγα. Ἰδεὶ ἐσφαλμέναι περὶ τῆς δυνάμεως τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν περὶ τοῦ διὰ φόνων, τὸ δὲ αἷμα τοῦ διὰ πασῶν τῶν δειλητηριωδῶν οὐσιῶν τοῦ κρέατος, πτωματῶν κλ. Ἄλλ' οὐδεμία παράθεσις τῶν νόμων τῆς φύσεως μένει ἀτιμώρητος. Στομαχικὰ καὶ νευρικὰ νοσήματα παντὸς εἶδους κατατρώχουσι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοὺς σαρκοφάγους ἀνθρώπους.

Νομίζουσὶ τινες ὅτι διὰ τὸν πνευματικῶς ἐργαζόμενον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ κρεωφαγία, ἀλλὰ δὲν τολμῶσι νὰ κἀμωσι δοκιμήν. Ὁ γράφων ταῦτα ἀπέχει τοῦ κρέατος ἀπὸ δεκαπέντε ἡδὴ ἔτη καὶ δὲν αἰσθάνεται ἐλαττωμένους οὔτε τὰς σωματικὰς οὔτε τὰς διανοητικὰς δυνάμεις του. Ἀνθρώποι τῶν γραμμάτων ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ ἀσκοῦσιν ἐπὶ ἔτη ἡδὴ τὴν φυτοφαγίαν. Ὁ Φραγκίσκος Σαρσάι, ὁ περίφημος ἐν Παρισίοις δραματικὸς κριτικὸς, ὅστις ἐδοκίμασεν ἐσχάτως τὴν φυτοφαγίαν κατὰ τὰ 70ὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος ἐκήρυξεν ὅτι μὲ τὴν νέαν δίαιτάν του αἰσθάνεται τὸ πνεῦμα του καθαρώτερον, ἱκανώτερον πρὸς πολὺν διανοητικὴν ἐργασίαν. Ὁ πρῶτος καὶ πλήρης αἰσθήματος Τολστόϊ εἶναι φυτοφάγος. Ὁ Φραγκλίνος, ὁ Ρουσσώ, ὁ Σχέλεν, ὁ Λαμαρτίνος παρεδέχοντο τὴν βλάβην τοῦ κρέατος καὶ ἀπείχον ἐν μέρει ἢ παντελῶς αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὰς βάσεις τῆς εὐγενούς τῆς φυτοφαγίας ἰδέας εὐρίσκωμεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν. Τίς δὲν γνωρίζει ὅτι ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ μαθηταὶ του ἀπείχον τοῦ ἐθίου τῆς κρεωφαγίας;

Γνωρίζω ὅτι τοὺς φυτοφάγους ὑποδέχονται κατὰ πρῶτον οἱ ἐπιπολαιῶς σεβτόμενοι μὲ μειδιάμα εἰ-

ρωνεῖας, θεωροῦντες αὐτοὺς ἐκκεντρικοὺς καὶ ἀνθρώπους μὲ ἰδανικὰ ἀπραγματοποιήτα. Καὶ ἐν τούτοις τί ζητοῦσιν οὗτοι; Μόνος τῶν σκοπὸς εἶναι νὰ ἐξεύρωσι τρόπον διαίτης διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιτυγχάνῃ εὐκολώτερον τὴν εὐτυχίαν του. Καὶ ἀληθῆς εὐτυχία ἄνευ ἐλαττώσεως τῶν ὕλικῶν ἀναγκῶν, ἄνευ ἀγάπης, ἄνευ συμπαθείας πρὸς πᾶν ὃν ἀδιακρίτως εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ. Ἡ ἄλλη εὐτυχία, ἡ στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀπολαύσεως τῆς ὕλικῆς καὶ τῆς ἀγρίας ἀρχῆς τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου, εἶναι εὐτυχία κτηνωδῆς καὶ πρόσκαιρος καὶ χάνεται ὅταν ἐκλείψωσι τὰ ὕλικά μέσα ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται.

ΧΑΡ. ΒΟΥΛΛΑΔΑΣ.

ΕΞ ΑΝΑΓΝΩΣΕΩΣ

Τὰ μωρὰ καὶ ἡ φυσιολογία.

Σήμερον ὅτε αἱ περὶ ἐξελιξέως θεωρίαι, ἂν δὲν ἀπέκτησαν κύρος ἀξιωματικῶν, ἐνεκαίνισαν ὅμως νέαν μεθοδολογίαν εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, εἶναι ἀνάγκη πολλὰ φαινόμενα νὰ ἐξετάζωνται ὅχι μόνον ἀναφορικῶς πρὸς τὰς ἐφαρμογὰς αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὰ κατ' ἑαυτά. Ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ὁ δικακεριμένος φυσιολόγος Λουδοβίκος Ροβινσὼν ἔχει ἀφιερῶσθαι σπουδαίας μελέτας εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ προϊστορικοῦ νηπίου, τονίζων τὴν θέσιν ὅτι πολλὰ καὶ χαρακτηριστικὰ τάσεις τοῦ πιθηκοειδοῦς προγόνου εἶναι φανεραὶ ἀκόμη εἰς τὸ σημερινὸν νήπιον. Εὐρύνων δ' ἀκολουθῶς τὴν θέσιν τοῦ ζητεῖ νὰ ποδείξῃ ὅτι ἡ κατὰστασις τῆς ζωώδους ἀγριότητος τοῦ πρώτου ἀνθρώπου διήρκεσεν ἑκατοντάδας χιλιάδων ἐτῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου.

Καὶ πρῶτον μὲν διαπιστοῖ τὸ γεγονός ὅτι τὰ νεογνὰ τῶν ζῶων ὁμοιάζουν περισσώτερον τοὺς προγόνους αὐτῶν παρ' ὅταν κατόπιν ἡλικιωθῶσι. Ἡ σποδὴ τῆς ἐμβρυολογίας δὲν ἐπιτρέπει καμμὴν ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ πράγματος. Ἐπίσης καὶ τὸ νηπίον διετήρησε πολὺ περισσώτερον ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, πολλοὺς χαρακτῆρας τοῦ πιθηκοειδοῦς προγόνου. Οὐχ ἦττον ὁ κανὼν οὗτος παρουσιάζει ἐξαιρέσεις πολλὰς, εἰς μίαν δὲ τοιαύτην ζήτησιν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀξιοῦνται πολλῆς προσοχῆς αὐταί, διότι ἀποδεικνύουσιν ἀκριβῶς τὴν εἰδικὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ μέσου.

Καὶ ἐν πρώτοις τὸ περιεργότερον φαινόμενον, τὸ ὅποιον προσβάλλει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπιστήμονος παρατηρητοῦ εἶναι ἡ ἐξαισία στρογγυλότης τῆς κατασκευῆς τοῦ νηπίου. Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἡ πιμελή, ἥτις περιενδύει τὸ σῶμα τοῦ νηπίου, μᾶς ἀφηγεῖται τὰς τραχιωτέρας περιπετείας τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας τῶν πρώτων ἡμερῶν; Καὶ ὅμως εἰς αὐτὸ τὸ συμπερασμὰ ἀγόμεθα

διὰ τῆς ταχείας ἐπισκοπήσεως τῶν γεγονότων, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν νόμων τῆς ἐξελιζέως. Οἱ νεαροὶ πίθηκοι εἶναι πάντες ἰσχνοὶ καὶ ἐλαφροὶ, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ τοὺς βαστάζουν οἱ γονεῖς αὐτῶν ὅταν πηδῶσιν ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον. Καθ' ἣν δὲ ἐποχὴν καὶ ὁ ἄνθρωπος ἦτο ζῶον δενδροδίαιτον, βεβαίως κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔπρεπε νὰ εἶναι κατεσκευασμένα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἰσχνὰ τοῦτέστι καὶ ἐλαφρά.

Διὰ τὰς ἀγρίας φυλάς, αἵτινες ἦσαν ἡναγκασμένοι νὰ ἐκτελῶσιν μικρὰς πορείας πρὸς ἀναζήτησιν τῆς τροφῆς αὐτῶν ἐνῷ συγχρόνως ὑπέκειντο εἰς τὰς διηνεκεῖς προσβολὰς ἐχθρῶν παντοειδῶν, τέκνον βαρὺ θὰ ἦτο φορτίον πολὺ ὀγκληρὸν. Πῶς ὅμως καὶ διατί ἐπῆλθε κατόπιν ἡ ἀλλοίωσις ἐκείνη, ἥτις παρουσιάζει σήμερον τὰ νήπιά μας, ὅπως ὅλοι τὰ γνωρίζομεν ὄγκους δηλ. βαρεῖς καὶ ἄδρανες; Πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος τούτου εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετασῶμεν πρότερον δύο τινὰ: Ποία εἶναι ἡ κυρία φυσιολογικὴ χρῆσις καὶ ἀνάγκη τῆς ἐπισωρεύσεως τοῦ λίπους καὶ: Τίνες ἦσαν αἱ συνθήκαι τοῦ βίου τῶν πρώτων ἀγρίων φυλῶν, αἵτινες καθίστων ἀναγκαίως τὰς ἐπισωρεύσεις ταύτας παρὰ τοῖς νηπίοις.

Τὰ ζῶα τὰ ὅποια ζῶσι περιοδικῶς ἐκ τῶν δαψιλῶν ἀποταμιευμάτων τῶν στεατωδῶν αὐτῶν ἰστών, εἴτε νηροῦνται, ὅπως ἡ ἄρκτος, ἡ νυκτερίς, εἴτε ὑποβάλλονται εἰς ἀναγκαστικὴν νηστείαν ἐνεκα τῆς ζηρασίας ἢ τοῦ ψύχους, ὅπως ὁ χοῖρος, ὁ βίσων καὶ ἡ κάμηλος. Διὰ τὰ ζῶα ταῦτα τὸ λίπος, τὸ ὅποιον ἐπισωρεύεται ὅταν ἡ τροφή εἶναι ἄφθονος, εἶναι ἀποταμιεύμα ἀπαραίτητον διὰ τὰς μελλούσας ἀνάγκας. Τὰ πολικὰ ζῶα, ὅπως ἡ φώκη, ζῶσιν ὑπὸ συνθήκας οὐδὲν τὸ κοινὸν ἐχούσας μὲ τὸν πρωτογενῆ ἄνθρωπον, ὅστις βεβαίως ἀνῆκεν εἰς τὰ τροπικὰ καὶ εὐκραῖα κλίματα. Ὡστε, ἂν εἶναι πιθανόν ὅτι τὸ τέκνον παρὰ τοῖς βορείοις λαοῖς εὔρε τὸ στεατώδες περικάλυμμα ὡς προφυλακτήριον κατὰ τοῦ ψύχους, εἶναι τὸ βέβαιον ἀπεναντίας ὅτι δὲν ἔγινε αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν, δι' ὃν ἔγινε εἰς τὴν φώκην καὶ τὴν φάλαιναν.

Ὁ πρωτογενὴς ἄνθρωπος δὲν ἐναρκοῦτο, διότι ἐγνωρίζε νὰ τρέφηται κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς. Ὅταν ὅμως ἐπιέζετο ὑπὸ κατεπειγούσης ἀνάγκης κατέφευγεν διὰ νὰ τραφῇ καὶ εἰς ῥίζας καὶ εἰς τὰ δέρματα ἴσως ἀκόμη τὰ ὅποια ἐφόρει. Ἐννοεῖται ἡ τροφή αὕτη ἦτο ἥμισυ πρόσφορος διὰ τὰ νήπια, δι' ὅσα δὲ ἐξ αὐτῶν ἐγαλουχοῦντο δὲν ἤρκει νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἡ στεῖρεσις τοῦ μητρικοῦ μαστοῦ. Τοιουτοτρόπως ἤχθη νὰ προσλάβῃ τὰς σοφὰς ἐξεῖς τῆς ἄρκτου καὶ τοῦ μυωξοῦ καὶ νὰ συσσωρεύῃ λίπος δι' ἐνδεχόμενῃ ἀνάγκην. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἡ τοιαύτη προσοικειώσις νέων ἐξέειν δὲν ἐγένετο ἀποινεῖ καὶ ἂνευ σημαντικῆς αὐξήσεως τῆς θνησιμότητος παρὰ τοῖς νηπίοις. Καθὼς εἰς κάθε ἀγῶνα περὶ ὑπάρξεως, ἐπέζησαν καὶ ἀφῆκαν ἀπογόνους μόνον οἱ

καλύτεροι πεπρωκισμένοι διὰ νάντιμετωπίσουν τὴν ἀθλιότητα τοῦ ἀγρίου ἐκείνου βίου. Ὡστε εἰς οὐδεμίαν περιπίπτει ὑπερβολὴν ὁ ἰσχυρίζομενος ὅτι τὸ παρὺ καὶ οἶονεῖ πρησμένον νήπιον τῆς σήμερον εἶναι τὸ μελαγχολικώτερον λείψανον τῆς ἀνθρωπίνης ἐλεεινότητος τῶν πρώτων ἡμερῶν.

Τὰ συμπεράσματα ταῦτα ἐνισχύονται καὶ ὑπὸ πληθὺς ἄλλων φαινομένων σχετικῶν. Εἶναι γνωστὴ καὶ γενικωτάτη τῶν νηπίων τάσις νὰ συλλέγῃσι ἀντικείμενα πικρῶς εἶδους καὶ νὰ τα φέρωσιν ἡμέσως εἰς τὸ στόμα. Γνωστὸν ἐπίσης τί δύναται νὰ καταβροχθίσῃ ὁ στόμαχος νηπίου ἐνεκτοῦντος· καὶ ὅμως τὸ νήπιον τῆς ἐποχῆς τῶν σπηλαίων ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐποψὴν θὰ ἦτο πολὺ καλύτερα βεβαίως πεπρωκισμένον. Εἰς ἐποχὰς ἀφορίας, ἐνῷ οἱ κυνηγοὶ θὰ παρεφύλαττον τὴν σπανίζουσαν λείαν των καὶ αἱ γυναικες θ' ἀνεσκόλιζον τὸ γῶμα πρὸς ἀνέυρεσιν ριζῶν, τὸ μικρὸν, μόνον τοῦ ἐγκαταχλειμένον, θὰ ἐτρώγαλινεν τὰ ζωϊκὰ λείψανα τὰ ὅποια ἐβρίθον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ σπηλαίου ἢ θὰ ἐξήσκει ἐπὶ τῶν καμπῶν, σκολήκων καὶ ἄλλων ἐντόμων τὰς γαστρονομικὰς αὐτοῦ διαθέσεις.

Ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων μαρτυρεῖ ἐξ ἄλλου καὶ ἡ καταπληκτικὴ φωνητικὴ ἰσχὺς τῶν νηπίων· πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἔντασις αὕτη ἦτο ἄλλοτε ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου δι' αὐτό. Εἰς τοὺς πρωτογενεῖς χρόνους οἱ γονεῖς θὰ εἶχον βεβαίως τὸ οὗς τραχύτερον καὶ ὀλιγωτέρον εὐκισθητὸν πρὸς τὰ παράπονα καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς νέας αὐτῶν γενεᾶς οὕτως ὥστε ὑπῆρχε κίνδυνος διὰ τὸ νήπιον, ἂν μὴ εἰσηκούετο ἐπαρκῶς νὰ ποθῇ τῆς πείνης· εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι οὐδέποτε ἡ φύσις σπαταλᾷ ἄνευ ἀνάγκης τὸ δημιουργικὸν αὐτῆς κεφάλαιον.

Ἐπίσης οἱ ἀλόγιστοι φόβοι καὶ τρόμοι τοῦ νηπίου εἶναι πλήρεις ἀποκαλύψεων καὶ διδασμάτων δι' ἡμᾶς· σήμερον ἀκόμη τὰ παιδιὰ φυλῶν ἀγρίων τῆς Ἀφρικῆς τρέπονται εἰς φυγὴν ἐπὶ τῇ ἀπλῇ ἐμφανίσει ξένου. Ἀλλοτε δὲ ξένος καὶ ἐχθρὸς θὰ ἦσαν λέξεις ἀπολύτως συνώνυμοι. Τὸ ἴδιον συμβαίνει μὲ τὸν φόβον τὸν ὅποιον ἐμπνέει τὸ σκότος εἰς τὰ μικρά. Ὅταν ἡ ἄρκτος τῶν σπηλαίων καὶ ἡ τρομερὰ τίγρις ἡ μαχαίροδους ἦσαν σύγχρονοι τοῦ πρωγλοδύτου, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔζη παρὰπλευρῶς μὲ ὑάκνας, αἵτινες ἐκοκκαλίζον ὅστουν βοός ὡς νὰ ἦτο ἀπλοῦν τεμάχιον μακαρονίου, ἥμισυ βεβαίως φρόνιμον ἦτο νὰ περιπατῶσι τὰ παιδιὰ τὴν νύκτα· ὁ φόβος τοῦ σκότους εἶναι λοιπὸν διὰ τὰ σημερινὰ παιδιὰ καθαρώς ἐνστιγματικῆς, λείψανον τῆς παλαιολιθικῆς ἐποχῆς καὶ κληροδοτηθεὶς ἀπὸ παιδίον εἰς παιδίον μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

Ἐξ ὅλων τούτων καὶ πολλῶν ἄλλων παραθέσεων, τὰς ὁποίας ἐπ' ἀπειρον δύναται τις νὰ πολλαπλασιάσῃ, συνάγεται ὅτι, ἂν ἡ ἡθικὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν ὑπέστη οὐσιώδεις μεταβολὰς ἐπὶ χιλιᾶδας

ἐτῶν τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς, ἐποχὴ ὅμως ἀγριότητος ἐπὶ πολὺ παραταθεῖσα ἢ ἀναγκαῖα πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἀκόμη προφανὲς διὰ τὸν Ροβινσὼν τοῦλάχιστον, ὅτι διὰ παῖδα, τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα, τὰ ἴδια δι' ὅλον τὸν κόσμον, ἐγεννήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν πρὶν ἢ τὸ ἀνθρώπινον γένος διακριθῇ εἰς φυλὰς καὶ σκορπισθῇ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπολογίσῃ τὴν φρεσὶν ταύτην περίοδον εἰς ἔτη εἶναι ὁ βιολόγος ἐξίσου ἀνίσχυρος ὅσον καὶ ὁ μύστης τῆς γεωλογικῆς χρονολογίας.

I.

ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ

(ἴδε σελ. 168)

Ἐπανελάθε τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς:

— «Νὰ περιποιηθῇ τὴν Μαρίαν, ὥσάν νὰ ἦμην ἐγὼ ἢ ἴδια. Σὲ τὸ λέγω διότι εἰζεύρω ὅτι εἶσαι πολὺ λακίς ἀφηρημένος...»

Ὁ συμπατριώτης μου ἐδίπλωσε τὸ γράμμα καὶ ἐνισχυόμενος ἀπὸ τὰς συμβουλὰς τὰς ὑποίας ἀνέγνωσε, εἶπεν εἰς τὴν σύντροφόν του μὲ τρυφεράν ἐπιμονήν.

— Τολμῶ τώρα, νὰ σὲ παρακαλέσω, Μαρία, νὰ ἡσυχάσῃς ὀλίγον, διότι ἔχεις μεγάλην ἀνάγκην ἡσυχίας. Μὴ κυττάζῃς πλέον ἀπὸ τὸ παράθυρον πλάγιασε λίγο· προσπάθησε νὰ κοιμηθῇς, ταλαίπωρό μου παιδί, θὰ ἐπαγρυπνῶ ἐπὶ τοῦ ὕπνου σου.

Ἀλλὰ ἐκείνη μὲ τὴν μελωδικήν της φωνὴν ἀπήντησε:

— Δὲν ἔχω ἀνάγκην οὔτε ἡσυχίας οὔτε ὕπνου, καὶ εἰμὸς εἰς τὴν ἀδελφὴν μου ὅτι ὑπῆρξες δι' ἐμέ τὸσον περιποιητικὸς ὅσον καὶ ἀρροσιωμένος.

— Ἀλήθεια! Πόσον εἶσαι καταβεβλημένη... Ὅσο σὲ παρατηρῶ τόσο διακρίνω πόσον μετεβλήθης... δὲν θὰ εἰμφορέσῃς νὰ ἐξακολουθήσῃς, μ' αὐτὴν τὴν κατὰστασιν, τὸ ἐπίπονον τοῦτο ταξίδι. Θὰ μείνωμεν εἰς τὴν Κολωνίαν· μιᾶς νυκτὸς ἀνάπαυσις θὰ σὲ ζωογονήσῃ καὶ θὰ εἰμφορέσῃς νὰ τὸ ἐπαναλάβῃς εὐθὺς τὴν ἐπιούσαν. Διὲς τὰ μάτια σου εἶναι γεμάτα δάκρυα.

— Ἐρρικ, ἐπανελάθεν ἡ ταλαίπωρος νὰ μὲ σταθερότητα τρυφεράν πρᾶγματι, εἰμαι κουρασμένη, εἰμαι λυπημένη... Ἀλλὰ τὸ ταξίδι μου ἐτελείωσε... δὲν θὰ ὑπάγω ἕως στὴν Κολωνίαν. Θὰ μείνω σὲ λίγο εἰς Σαίν-Κεντέν,

Ὁ κερωνὸς πίπτων αἰφνης πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ πτωχοῦ Ἐρρικ δὲν θὰ τὸν κατέπληττε τόσο.

— Μένεις εἰς Σαίν-Κεντέν; Τί ἐννοεῖς; δὲν ἐννοῶ... Δὲν ἀνεχωρήσαμεν διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς Σουηδίαν;

— Σὺ Ἐρρικ, θὰ ἐπιστρέψῃς μόνος σου· ἡλλαξὰ τὰ σχέδιά μου· θὰ μείνω εἰς Σαίν-Κεντέν. Ἐδέχθην τὴν θέσιν πρώτης διδασκαλίσσης, τὴν ὁποίαν μὲ ἐπρόσφερεν ἡ Κ. Βερτρὰν.

Εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἐκπλήξεως ἐπανελάθε:

— Δὲν ἐννοῶ... Πῶς εἰμφορεῖς νὰ φαντάζεσαι τοιοῦτους μύθους μὲ τόσο ψυχραῖνον ὠμότητα! Ἐδέχθης θέσιν εἰς Σαίν-Κεντέν;... Αὐτὸ δὲν εἶναι ποῦ εἶπες;

— Αὐτὸ θέλω νὰ εἰπῶ αὐτὸ θάκῃ, διότι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κρέπει.

— Δὲν εἶσαι μὲ τὰ σωστά σου, Μαρία! Ἀκουσέ με, μπορῶ νὰ ἐπιστρέψω μόνος χωρὶς ἐσέ; Τί θὰ πῇ ἡ Ἄννα;

Καὶ ἤρξανε ἡ ταραχὴ του καὶ ὁ ταλαίπωρος ἐκτύπα τὸ μέτωπόν του μὲ τὰς συσπωμέναις χεῖράς του.

— Ἐγραψα στὴν Ἄνναν ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ μείνω μερικὰ χρόνια ἀκόμη εἰς Γαλλίαν...

— Ἀλλὰ εἶπε μὲ ἀπελπισίαν, τί θὰ τῆς εἰπῶ ὅταν μὲ ἐρωτήσῃ τὸ αἶτιον τῆς τόσο αἰφνιδίου ταύτης μεταβολῆς;

— Ἡσύχασε, Ἐρρικ, σὲ παρακαλῶ, ὁμιλεῖς τόσο δυνάτῃ ὥστε θὰ ζυπνήσῃς τὴν μικροῦλα ποῦ κοιμᾶται τόσο καλὰ στὴν κόγχη τῆς.

Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἤκουσε παρὰ τὸ πάθος τὸ ὅποιον ἔβραζε εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του.

— Μάλιστα! πῶς νὰ ἐξηγήσω αὐτὴν τὴν μεταβολὴν αὐτὴν τὴν ἐξαφνικὴν ἰδιοτροπίαν;

— Ἀποκάλεσε το ὅπως θέλεις, τὸ ὄνομα δὲν προσθέτει τίποτε εἰς τὸ πρᾶγμα...

— Ἀλλ' ἐπὶ τέλους, πότε ἐγραψες εἰς Σαίν-Κεντέν, εἰς Στοκχόλμην;

— Αὐτὸ ὀλίγον ἐνδιαφέρει. Ἐγραψα αὐτὸ εἶναι τὸ οὐσιώδες.

— Δι' ἐσέ, ἴσως! ἐφώνασε μὲ παραφορὰν, θέλω νὰ ξεύρω διατί δὲν θέλεις πλέον νὰ ἔλθῃς εἰς Στοκχόλμην μαζί μου;... διατί ἡλλαξες αἰφνιδίως;... διατί δὲν μὲ τὸ λέγεις παρὰ μόνον τὴν τελευταίαν στιγμὴν!

— Ἀφῆσε τὸ χέρι μου, Ἐρικ, εἶπε μὲ ἀπελπισίας φωνήν, μὲ πονεῖς· δὲν σὲ ἐκοινοποίησά ἐνωρίτερα τὰ σχέδιά μου διότι δὲν ἤθελα νὰ σὲ ἴδω προσπαθοῦντα νὰ μὲ κάμῃς νὰ τὰ ἀλλάξω...

— Ἀλλὰ, εἶπε, διακόπτων περιπαθῶς, ἀλλὰ εἰμφορὸν νάλλάζουν! Θὰ ἀλλάξουν!

— Ὁχι, Ἐρικ, αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν· ἐτήλεγραφήσα τὴν Κ. Βερτρὰν ἐσχάτως· μὲ περιμένει.

— Τηλεγράφησες... ἀλλὰ πότε; Θέλω νὰ τὸ μάθω... Δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ φέρεσαι τοιοῦτοτρόπως πρὸς ἐμέ... Μαρία; Ἡ φωνὴ τοῦ δυστυχοῦς τρέμουσα ἀπὸ ὀργὴν στὰς ἀρχὰς ἐσθῆσε μὲ πνιγμοὺς λιγμούς.